

"ידענו שמאחורי כל שיח יכול לצוץ מחבל"

ניסיונות חדירה מהגבול עם ירדן הפכו לשגרה בסוף שנות ה-60, וכך נולדה "ארץ המרדפים" • 50 שנה אחרי, נפגשו בוגרי סיירת חרוב להיזכר במארבים הנועזים, במחבלים שראו מטווח אפס ובאותו מפגש עם "חיים חפר לפני אחת הפעולות, שממנו נולד ההמנון האלמותי "יש לי אהוב

• עדי חשמונאי

13.12.2018 15:43 :עודכן ב 13.12.2018 13:41 :פורסם ב

2

"כדי לסכל את החדירות". בקעת הירדן בימי "ארץ המרדפים

ב"ארץ המרדפים" שלטה השממה הלוהטת. הטמפרטורות בה הגיעו בקיץ ל-45 מעלות, בלי מקום מוצל, וכל עץ, מערה או נקיק בסלע הפכו למקום מסתור למחבלים. "גם שנים אחרי, כשהייתי עובר עם המשפחה שלי דרך הבקעה, הייתי נדרך", מספר ברק ארנון, בוגר סיירת חרוב. "שנים לא השתחררתי מהמתח, מהחשש שמאחורי כל שיח שאני "רואה יצוץ מחבל. כשהיינו חיילים, בכל פעם שהיינו מתקרבים לשיח היינו יורים לעברו צרור

שנה אחרי, יום חמישי של סוף הסתיו. בנסיעה דרומה, הנופים הירוקים של הגליל והעמקים הצפוניים מתחלפים 50 בנופים המדבריים של בקעת הירדן. המחסום הצה"לי נפתח ואני נכנסת לתחום השיפוט של אותה "ארץ מרדפים", למפגש של בוגרי פלוגה ד' של סיירת חרוב, זו שפעלה באופן קבוע ככוח המרכזי בגזרה בימי מלחמת ההתשה

הצעות מעולות לביטוח רכב תוך דקות 4

כ-60 בוגרי פלוגה ד' של סיירת חרוב התייצבו לסיור הנוסטלגי, שהחל באירוח באולם של מושב פצאל שבלב הבקעה. את האירוח ארגן שמולי, בוגר הסיירת שבמלחמת ההתשה התאהב בבקעה והצטרף לחלוצים ה"משוגעים" שלא נרתעו מהשממה ומהחום הנורא, והקימו את פצאל. "אני גר היום מול אמא שלו בבוסתן הגליל, והוא גר כאן, הוא הקים את המקום הזה", מספר אמנון אונגר, גם הוא בוגר הסיירת, כשהוא מצביע על רן גיטלס, אחד משני המתיישבים הראשונים במושב, "לאחד קראנו 'תחזיקו' ולשני קראנו 'מעמד'". וגיטלס מוסיף: "בכל פעם שהם (לוחמי הסיירת) עברו פה הם היו צועקים לנו 'חבר'ה, תחזיקו מעמד".

הם הגיעו מכל קצוות הארץ (וגם העולם) אחרי שהתקשו, לדבריהם, להירדם בלילה מרוב התרגשות לקראת המפגש עם אחיהם לנשק. "השתתפתי במלחמת לבנון ב-1982 ואחרי זה עזבתי את הארץ לקנדה", מספר ישראל דולב, "מדי פעם אני מגיע לביקור בארץ, אבל עכשיו באתי במיוחד למפגש מטורונטו והפעם הבאתי גם את אשתי. זה משהו מדהים לראות כאן את כולם. עברו כבר 50 שנה וזאת הזדמנות אחרונה לראות את החבר'ה. אשתי קנדית וכמה שניסיתי להסביר לה מה זה להיות חייל בישראל - זה לא עזר. אז הבאתי אותה בתקווה שמה שלא נתפס בראש "ייתפס דרך הרגליים".

תא"ל ("מיל") יוסי קולר פיקד על הסיירת עוד כשהיה סא"ל בשנים 1969-1970 שנחשבו לימי הזוהר שלה. הוא החליף בתפקידו את סא"ל צבי עופר ז"ל שנהרג בדצמבר 1968 - חודשיים בלבד אחרי שמונה למפקד הסיירת, במהלך מרדף אחר מחבלים שירו לעברו ממערה שבה הסתתרו בוואדי קלט. כמו בצעירותו, גם היום כשהוא כבר בן 81, קולר התכונן באופן יסודי למשימה שלקח על עצמו לקראת הסיור שאותו ערך לפקודיו הנושקים בעצמם לגיל 70.

בוגרי הסיירת במפגש // צילום: גיל אליהו/גיני

החלפתי את עופר בינואר 1969 ולמזלי הרב, רוב הפעילות המעניינת של חדירות המחבלים מירדן, המרדפים והמארבים, היו בתקופה שלי", מספר קולר, כשהוא מתקשה להסתיר את הניצוץ שעדיין בעיניו. "סיימתי את תפקידי כמג"ד הסיירת בנובמבר 1970, חודשיים אחרי 'ספטמבר השחור', כשמחבלי אש"ף נכנעו לצבא הירדני והעבירו בסופו של דבר את עיקר פעילותם מירדן ללבנון. החבר'ה האלה היו רציניים, הם היו במרדפים ובמארבים והשתתפו בחדירות לשטח האויב דרך ים המלח עם מסוקים ועם סירות למשימות של טיהור קיני המחבלים".

חרוב הוקמה ב-1966, היא פעלה במשך שמונה שנים בסך הכל ולוחמיה נבחרו משורות חטיבת הצנחנים. לקראת סוף אותה שנה גבר הצורך בפעילות הבט"ש (ביטחון שוטף) ומשימות מיוחדות לאורך הגבול עם ירדן, והוחלט להפוך את הסיירת ממחלקה לגדוד סיור של פיקוד המרכז. במלחמת ההתשה שאחרי ששת הימים החלו חדירות המחבלים מהגבול החדש עם ירדן ליהודה ושומרון ומשימותיה של הסיירת, שפעלה בעיקר באזור הגבול, הלכו והתרחבו. סיורים, תצפיות, מרדפים, מיקוש ומארבים הפכו לחלק מהשגרה.

לתפוס מחבל מהחולצה

הבסיס של הצוותים הראשונים של הסיירת היה במחנה שלימים נקרא על שם מפקד הסיירת עופר ז"ל, מספר רמי "גרשון, בוגר הסיירת הנמנה עם מארגני המפגש, "התמקמו שם כי בתחילת דרכה, עיקר עבודת הסיירת היה ביהודה ושומרון. אבל כשהמרדפים התגברו, עברנו למחנה גדי (ע"ש סרן גדי מנלה, קצין המבצעים של חטיבת הבקעה שנהרג אף הוא במהלך מרדף אחר מחבלים באזור פצאל ביולי 68') שהפך לבסיס הקבע שלנו. ירדנו לבקעה כי אז התחיל הברדק, חדירות המחבלים התרבו מאוד והבנו שאנחנו צריכים לשבת מטר מהגבול עם ירדן כדי לסכל את "החדירות".

המארבים שהכינו לוחמי סיירת חרוב לאורך הגבול למחבלים, הפכו לפעילות יומיומית. "אני מעריך שעשרות מרדפים נמנעו בגלל 'מארבי הדגן' (מארב של מאג המוצב על רכב קומנדקר) שהשכיבו את כל מי שניסה להתקרב לגדר", מספר המג"ד קולר. הוא מזמין את צביקה פטשניק לספר על המארב של אחד מלילות מאי 1970 שהביא לחיסולם של 24 מחבלים. "אני חושב שהמארב הזה זכה לתשומת לב בעיקר בגלל כמות המחבלים שאותו לוחם שישב על הדגן הצליח לפגוע בהם", מספר פטשניק, "לפנות בוקר ראינו מסוק. ירד ממנו איש אחד מפיקוד מרכז - גנדי. הוא שאל 'מי פה עשה את זה'. אמרתי 'אני'. הוא אמר לי 'תעלה למסוק', ומה שראינו מהמסוק היה שני טורים של "מחבלים שוכבים, רובם הרוגים וחלקם פצועים ממש על קו המים".

במצגת שהכין לפקודיו לקראת המפגש, הציג קולר את הנתונים שאסף על פעילות הסיירת בבקעת הירדן בשנים 1967-1972. מדובר במאות מארבים ובכ-130 מרדפים, רובם בשנים 1969-1970. 141 ישראלים (חיילים ואזרחים) נהרגו בהיתקלויות, 800 נפצעו, 1,000 מחבלים שניסו להסתגן נהרגו וכ-400 נפלו בשבי.

אחת הפעולות שהכי זכורות לי היתה כשקיבלתי הוראה לעשות פשיטה על קיני מחבלים בשפך נחל ארנון שבצד "המזרחי של ים המלח", משחזר קולר, "אני ועוד 20 חברה נחתנו שם בארבע לפנות בוקר עם סירות גומי. הגענו למצוק, השארתי את החברה ועליתי עם עוד שלושה לוחמים כדי לעשות תצפית על השפך. התקרבותי לאיזה סלע ופתאום אני רואה ממרחק של חצי מטר ממני תנועה. הושטתי את היד, תפסתי את המחבל מהחולצה ומשכתי אותו מהכוך. הורדתי אותו לקרקע, התיישבתי עליו ואז אני שומע קולות ממעלה המצוק. אמרתי לו בערבית, 'תגיד להם לרדת למטה'. ירדו שלושה מחבלים ומייד חיסלנו אותם. בדיעבד התברר שהם שמעו את הסירות שלנו, אז הם עלו למצוק והשאירו אותו בתור שומר. בסריקות מצאנו שם מאגר אדיר של סירות גומי, של קטיושות ושל נשק ותחמושת". "ואנחנו פשוט הקדמנו אותם לפני שהספיקו לבצע את זממם".

קולר מספר בתסכול כי למרות פעילותה הרבה, והחשיבות שהיתה לה, סיירת חרוב זכתה למעט מאוד אזכורים בהיסטוריה של המדינה: "אנחנו היינו הקבלנים של פיקוד מרכז לחסימת הבקעה בפני מחבלים ועשינו את העבודה השחורה. היו לנו עשרות מארבי דגן עם הצלחות יוצאות מן הכלל. אם לא היינו עושים את המארבים האלו, אני לא "יודע כמה מאיתנו היו יושבים פה היום, כי כל מארב כזה מנע מרדף".

המוות השיג את לנדסמן

אחד האירועים הקשים, שבו מחבלים הפתיעו את אנשי הסיירת מתוך שיח תמים למראה, אירע ב-11 ביוני 1969. במהלך מרדף נתקל צוות בפיקודו של סרן משה שהרבני ז"ל בחוליה שהסתתרה בתוך סבך של עצים על ראש גבעה בסמוך למחולה שבצפון הבקעה. "כל היום הלכנו, היה חם מוות, וששת המחבלים תפסו לעצמם מקום טוב בצל", מספר אמנון אונגר, "הם שכבו בצורת כוכב - רגליים פנימה, ראש החוצה. אחד החוקים היסודיים במרדפים אומר שתמיד צריך לרדת מלמעלה למטה ואם אתה מגיע לגבעה, אז מסוק מקפיץ אותך ממקום למקום כדי שלא תהיה בנחיתות טופוגרפית. אני לא יודע למה באותו יום הסמח"ט העלה אותם מלמעלה למטה".

החברה שלנו היו בחיפושים למטה והחוד בפיקודו של שהרבני עלה לגבעה עם סמל אריה אגסי וטוראי ירון לנדסמן "שהיה המאגיסט. כשהם הגיעו לשיח, אגסי צעק 'הנה' ובזה זה נגמר. אגסי חטף אר.פי.ג'י בבטן, לנדסמן הספיק להוריד מעליו את המאג, אבל ברגע שהוא ירד על הברכיים הוא חטף צרור. שהרבני נפצע והיה עוד בחיים כשהם נשכבו אבל עד שהצלחנו להגיע למקום, החברה בערו שם. אחרי שחיסלנו את כל המחבלים, בילו המ"פ צעק שנשפוך עליהם מים כדי לכבות אותם. מרוב שהיינו בהלם, אמרנו לו, 'אין לנו מים, יש לנו לימונדה'. הוא צרח עלינו, 'אז תשפכו לימונדה'. באותם ימים ציידו אותנו בלימונדה כדי לעודד אותנו לשתות הרבה שלא נתייבש בחום הכבד". "של הבקעה".

שלוש שנים בלבד לפני שנפל בבקעה, ביולי 1966, ניצל לנדסמן בנס אחרי שהטרקטור שבו נסע עלה על מוקש שהטמינו מחבלים שחדרו מסוריה, לא הרחק מקיבוץ איילת השחר. לנדסמן, שהיה אז רק בן 15.5, נפצע בגפיו ובבטנו ופונה במצב קשה לבית החולים זיו בצפת, שם נותח. הרופא שטיפל בו סיפר כי כשביקר אותו אחרי הניתוח, שאל אותו לנדסמן אם יוכל להיות חייל קרבי אחרי שיחלים. עוד כשהיה ילד היה גאה באביו שהיה מעצירי ההגנה בכלא עכו ובדודו שהיה ממגיני תל חי בשנת תרפ"א. הוא רץ ממרפאה למרפאה ומוועדה רפואית אחת לאחרת, עד שהשיג את הפרופיל הדרוש שיאפשר לו להתגייס לחטיבת הצנחנים, שבמסגרתה אף שובץ בחרוב.

הוא היה בחור מדהים. כל הטרקטור שלו התפרק לחתיכות אחרי שהוא עלה על מוקש, הוא עצמו נפצע קשה וניצל " בנס. אני זוכר שכל הגוף שלו היה מצולק, ולמרות זאת הוא היה מאגיסט", מוסיף אונגר. "המזל שלו היה שאף מערכת של העצמות או השרירים לא נפגעה, וזה אפשר לו לצלוח את כל המהמורות ולהתגייס לשירות קרבי".
בסיירת

עדיין עם בוץ ואבק

פעילותה הייחודית של הסיירת, אשר עצם קיומה היה סודי מטעמים רגישים ומובנים, לא זכתה בזמן אמת לתהודה גדולה. ובכל זאת, בשנת 1970 התקנא אלוף הפיקוד, רחבעם זאבי ז"ל (גנדי), בשיר על סיירת שקד שהיתה כפופה לפיקוד דרום. גנדי עקף את הצנזורה ופנה לידידו, המשורר חיים חפר, בבקשה שיכתוב שיר סוחף שיגביר את גאוות היחידה של חרוב, שהיתה ספינת הדגל של פיקוד מרכז באותם ימים. "יש לי אהוב בסיירת חרוב" הכניס את הסיירת לנצח לתודעה הלאומית

לפני אחת הפשיטות שלנו לנחל ארנון, הביאו את חיים חפר שיהיה איתנו כדי שיקבל את המזזה ויבין מה זה לוחם " בסיירת חרוב", נזכר דולב. "הוא הסתובב איתנו. היינו במתח אדיר לקראת המשימה. אני הייתי אחד הבדחנים שבחבורה, ואני זוכר עד היום איך הצלחנו לשבור קצת את המתח. אמרתי להם, 'לאחד היה כלב וגם לשני היה'. 'גבינה', מן משפט טיפשי ולא הגיוני, אבל דווקא זה הפשיר את האווירה וגרם לכולם להתפוצץ מצחוק

לפני שיצאתי לקורס מ"כים, גנדי, שהיה אלוף הפיקוד, הגיע אלינו למחנה עופר", מספר גרשון, "הוא העלה לבמה " את להקת פיקוד מרכז ואמר לנו - השיר הזה הוא לכבוד הפלוגה שלכם. מחאנו כפיים, הלהקה עלתה לבמה והופעת "הבכורה העולמית של השיר הזה היתה בפני החברה שלנו

לאורך כל הסיור, רק במקום אחד היה ניכר שהחברים עוצרים לרגע, מתכנסים בתוך עצמם. זה היה בשעה שהגיעו לבניין המועצה האזורית עמק הירדן, שבו נמצא חדר ההנצחה לזכרם של 56 לוחמי הסיירת שנפלו במערכות ישראל

כולנו סוחבים איתנו צלקות נפשיות", אומר אורן מרסל בגרון חנוק מדמעות מול קיר הזיכרון, "גם עכשיו כשאני " מדבר איתך, אני רואה את התמונות שלהם מולי. אני לא רוצה לדבר על זה, זה משהו אינטימי שלי. אנחנו שם איתם.
שותקים